

enței muncii asupra formării personalității, ca și despre viața cuceritorilor pământurilor înțelenite. E vorba de piesele *Moștenitorii* de N. Anov la M.H.A.T., *Cin-tecul vîntului*, a dramaturgilor începători X. Veitler și A. Mișarin, la Teatrul Mic, *Prima întîlnire* de I. Gîțina la Teatrul „Mossoviet”, *Frumoasa Maria* de T. Solodar la Teatrul Comsomolului Leninist, *Secretarul Taigalei* de M. Șatrov la Teatrul Tînărului Spectator.

Comedia și satira de calitate, atît de iubite în Uniunea Sovietică, vor fi prezente pe scenele teatrelor din Moscova. Astfel, vor vedea lumina rampei piesele *Rizi, paiată*, de tînărul ziarist V. Strokopîtiv, *Două sute de mii pentru cheltuieli mărunt* și *Nimic adevărat* de V. Dihovicinî și M. Slobodskoi; de asemenea comedia lui A. Sofronov, *Un milion pentru un zîmbet*; a lui Stein, *Viori de primăvară*; a lui I. Narimani, *Virsta periculoasă*; a lui Mikitenko, *Solo de flaut*.

Săliile de spectacol își deschid ospitalier porțile, luminile rampei se aprind. Teatrele din Moscova urează spectatorilor, la început de nouă stagiune: „Bine ați venit!”

Ira Vrabie

DOUĂ FESTIVALURI DRAMATICE ÎN ANGLIA

Festivalul shakespearean de la Stratford, care s-a încheiat recent, și-a sărbătorit anul acesta centenarul. Intr-adevăr, stagiunea din 1959 a fost a suta, deși începutul acestei manifestări devenite tradiționale datează din 1879; dar, timp de cîteva ani, au existat aici, anual, două „stagioni Shakespeare”: una în primăvară, cealaltă în toamnă. De altfel, cea dintîi celebrare a marelui dramaturg în localitatea lui de baștină a avut loc încă în 1769, cînd renumitul actor englez David Garrick a venit de la Londra, cu poștalionul, pentru a organiza el însuși ceremonia. Nu strică să amintim că nici o piesă a lui Shakespeare nu a fost jucată cu acel prilej și că nici nu s-a dat lectură vreunei alte opere a lui. Abia în 1864, datorită strădaniei meșterului berar din Stratford, Edward Flower, au avut loc unsprezece reprezentații cu cinci din piesele lui Shakespeare. O primă clădire a Teatrului Memorial, inaugurată în 1879, a fost mistuită de un incendiu în 1926; actualul edificiu și-a deschis porțile în 1932, în ziua de 23 aprilie (dată în-deobște acceptată drept aceea a nașterii dramaturgului). Acum, festivalul durează

din aprilie pînă în noiembrie, repertoriul lui cuprinde întotdeauna cinci piese, iar printre acei care se îngrijesc de buna lui desfășurare figurează și astăzi încă descendenții ai berarului Flower.

Stagiunea centenară a strălucit prin prezența, în rîndurile interpreților, a unor celebrități mondiale: Edith Evans, Paul Robeson, Charles Laughton și Laurence Olivier; cu excepția lui Olivier, toți își făceau „debutul” la Stratford.

Ciclul spectacolelor a fost inaugurat cu *Othello*, în regia lui Tony Richardson. La vîrsta de 61 de ani, Paul Robeson a reluat, după un interval de aproape trei decenii, rolul pe care îl jucase la Londra, aînd-o pe atunci parteneră pe Peggy Ashcroft. Acum, Desdemona a fost jucată de tînăra actriță Mary Ure. Paul Robeson a dominat constant spectacolul, grație admirabilei sale prezențe scenice și timbrului majestuos, tulburător, al vocii, care plutea peste întreaga sală, captivînd prin intensă lui muzicalitate. Actorul american Sam Wanamaker a făcut din Iago un completist sinistru, dar pronunția lui „neortodoxă”, care siluia pe alocuri versul, a supărat întrucîtva urechea spectatorului englez. Totuși, rezultatul final a fost impresionant.

A urmat apoi *Totu-i bine, cînd se sfîrșește cu bine* de Shakespeare, în regia lui Tyrone Guthrie, decoruri și costume de Tania Moisevici. Spectacolul a fost aproape identic cu acela prezentat în urmă cu cîteva ani, în cadrul Festivalului Shakespeare de la Ontario (Canada); fidel procedeeului său de a situa acțiunea într-o perioadă mai apropiată de a noastră, pentru a pune astfel în lumină mesajul universal și etern al bardului, Guthrie a recurs, de astă dată, la un amestec de perioade: în vreme ce prima și ultima parte a piesei s-au desfășurat la curtea imaginară a unui monarh francez de pe la mijlocul secolului trecut, părții centrale, care zugrăvește războiul, i s-a dat un cadru evocator al unor ciocniri militare petrecute în regiuni de deșert în ani foarte recenți. În felul acesta, a fost reînprospătată amintirea unor evenimente istorice încă destul de apropiate și nu începe îndoiială că ideea lui Guthrie a sporit eficacitatea așteptărilor critice pe care Shakespeare le îndreaptă împotriva intrigilor de curte, a politiciii de forță și a brutalității și ororilor războiului. În rolul contesei de Roussillon, bătrîna actriță Edith Evans, care a împlinit 70 de ani, s-a impus printr-un joc sigur și prin înmătură scenică.

Cît privește *Visul unei nopți de vară*, elementele ce se cuvin revelate în acest

spectacol, pus în scenă de Peter Hall, sînt decorele și costumele, create de scenografa franceză Lila de Nobili.

A patra piesă reprezentată a fost *Coriolan*, tot în regia lui Hall. În rolul titular, Laurence Olivier a fost de o mare și impunătoare frumusețe, dar a nedumerit în privința caracterului personajului, pe care încerca să-l înfățișeze. Coriolan este un orgolios comandant militar de viță nobilă, care disprețuiește norodul de rînd, mulțimea celor care luptă sub comanda lui și pentru el, îi asigură hrana și îi țese hainele pe care le poartă. Așa fiind, te cuprinde mirarea că, totuși, Coriolan consimte să fie consul, știind bine că va trebui mai întîi să se supună votului democratic al plebei. De altfel, acesta și este simbul tragediei; de aceea consider că plebei nu ar fi trebuit înfățișați — așa cum s-a făcut în spec-

tacol — ca niște făpturi subumane, cum îi vedea Coriolan. În pofida acestei tălmăciri discutabile, au existat în spectacol multe însușiri relevînd rafinement, iar scena morții lui Coriolan a fost într-adevăr momentul dramatic culminant al serii.

În *Regele Lear*, Charles Laughton — pășind pe urmele străluciților lui predecesori în acest rol: Laurence Olivier, John Gielgud, Michael Redgrave, Donald Wolfit — și regizorul Glen Byam Shaw au dovedit că această tragedie shakespeariană este cît se poate de aptă pentru a fi transpusă pe scenă, dacă se merge pe linia simplității și sincerității. Tot simplu a fost conceput și decorul de către Motley — pseudonim care ascunde identitatea a două surori. Episodul furtunii, spre pildă, s-a desfășurat pe o scenă aproape goală, cuvintele rostite de rege nefiind

acoperite nici de tunete, nici de orchestră, cum se întîmplă îndeobște; efectul urmărit a fost obținut, așa cum de buna seamă va fi intenționat Shakespeare, datorită magiei exclusive a poeziei. Din clipa în care Lear împarte regatul lui între cele două fiice rele, Laughton leapădă orice vestigiu de regalitate, devenind un bătrîn simplu și uman, năpădit de năravurile și suferințele de care nu e scutit nici un om ajuns la o vîrstă foarte înaintată. În pofida unor puncte vulnerabile în distribuție, spectacolul a marcat încununarea cu succes a unei stagiuni foarte apreciate. Glen Byam Shaw — care părăsește cu aceasta conducerea Festivalului — se poate pe bună dreptate mîndri cu ea. El lasă în urma lui o tradiție valoroasă, și succesorul său Peter Hall — tînărul regizor în vîrstă de 27 de ani — va trebui să deponă eforturi pentru a se do-

vedi la înălțimea ei. Toată lumea așteaptă să-l vadă la lucru; este știut că Hall are de pe acum în vedere planuri mari pentru stagiunea din 1963, în cadrul căreia se va celebra a 400-a aniversare a nașterii lui Shakespeare.

Festivalul de la Edinburgh din anul acesta a fost al treisprezecelea. Deși l-a precedat o campanie publicitară menită să demonstreze că va fi la fel de interesant ca și „edițiile” anterioare, au fost destul de numeroși cei care au prevăzut că participarea masivă a unor companii teatrale provinciale, a Operei Regale a Suediei — relativ puțin cunoscută — și a Baletului Național din Finlanda — despre care, cel puțin în Anglia, nu se știa mai nimic —, nu părea să indice menținerea nivelului ridicat la care eram în drept să ne așteptăm.

Acum, după ce festivalul a luat sfârșit, se poate afirma cu certitudine că, din punct de vedere artistic, a fost cel mai puțin izbit din toate.

Pe planul producției dramatice prezentate, s-a impus în primul rând spectacolul cu *Cele trei stări*, o satiră veche de 400 de ani împotriva statului, religiei și politicii, lucrare a autorului scoțian David Lindsay, care a fost scuturată de praful arhivelor și reprezentată în patru rânduri până acum, în cadrul succesiunii festivalurilor de la Edinburgh. Desfășurându-se într-o sală mare, fără prosceniu, pe o simplă

platformă înconjurată din trei părți de public, spectacolul a fost conceput de Tyrone Guthrie ca un amplu „tablou viu” din renașterea scoțiană. Guthrie este, de altfel, singurul regizor englez care a dovedit că stăpânește pe deplin problemele legate de montarea pe „scene deschise”. Satirizând vicile aristocrației feudale și ale bisericii controlate de stat (ca să nu mai vorbim despre statul controlat de biserică), piesa lui Lindsay este tot atât de bogată în învățăminte astăzi, ca și în perioada când a fost scrisă.

Dintre celelalte producții dramatice, se impune menționarea piesei bătrînului dramaturg irlandez Sean O'Casey *Cook-a-doodle Dandy*, care în interpretarea unui colectiv format cu precădere din irlandezi și în regia sigură și sugestivă a lui George Devine a fost piesa de rezistență a festivalului. Lucrarea lui O'Casey este un amestec de feerie și farsă, a cărei acțiune e plasată în Irlanda, într-un fund de țară. Ca de obicei la O'Casey, piesa abundă în atacuri împotriva clerului și în situații captivante, care însă nu sînt explozive pînă la capăt; limbajul poartă pecetea tulburătorului har poetic al dramaturgului.

Compania teatrală din Perth a prezentat *Spadă-Lungă în Gasconia* de Eric Linklater; deși acțiunea piesei are un cadru medieval, am asistat, în fond, la o satiră a lumii moderne, țintind instituțiile religioase, belicismul, spiritul de clasă burghez etc. Un grup de foști studenți ai Universității Oxford — care și anul trecut au venit la festival cu o foarte originală piesă a unui tânăr autor — au prezentat *De ce tocmai puil?* de John MacGrath. Este o piesă scrisă de un tânăr despre tineri, despre adolescenți proveniți din familii burgheze, care se simt izolați și lipsiți de perspective într-o lume pe care nu o iubesc, ba chiar o vrăjmășesc. În semn de protest, ei se retrag într-o locuință de țară căzută în ruină, preferînd să ducă aci o viață apropiată de a animalelor, decît să accepte binefacerile, și oblăduirea așezămintelor oficiale. Conflictul decurge din ciocnirea dintre banda de tineri și conducătorul lor, pe de o parte, și o tinăra trimisă la ei de o organizație de „opere sociale”, pe de altă parte; confruntarea dintre două concepții asupra loialității, două mentalități, generează dramatismul intens al piesei.